

egy pénzesláda, olajfestésű madár és virágdísszel, fortélyos zárral. Németújvárt, gróf Batthyány Bélánál is volt egy vasszekrény, virágos és alakos festéssel. Ezek is talán a fenti sorozatot egészítik ki.

Másik gyakori típusú kincsesláda az úgynevezett tábori kincsesláda. Hengeres testű, ugyancsak keresztződő vaspántokkal ellátott magas vasalkotmányok ezek, a fedőlapon nyitható zárral és kulcslyukkal. Ilyen tábori kasszák a rendeltetésüknek megfelelően rendszerint festetlenek. Egy példányt őriz belőlük a Magyar Történeti Múzeum, egyet a besztercebányai Múzeum, kettőt a kassai Múzeum, egy van Toporecon, a Görgey-kastélyban, egy a felkai, egy a késmárki Múzeumokban. A legszebb tábori kincstár Bánffy Miklós tulajdonában van (letét az Iparművészeti Múzeumban), mely eltér a többiektől abban, hogy színes olajfestésű virágokkal díszített, rajta elől a gróf Lázár-címerrel. Ez az egyetlen az egész sorozatból, mely erdélyi eredetre utal.

Márkusfalván báró Wieland Ákos tulajdonában van egy pompás színesen festett, öntöttvasú vasláda. Teljesen eltér az előbb említett magyar típusától és inkább a művészi fabútorok útmutatását követi. Ennek megfelelően alapszíne barna márványozásos festésű. A XVII. századi bútorok mintájára oszlopokkal tagolt. A középső csavart oszloptól kétoldalt, kiemelkedő szekrényajtószerű mezőben

az osztrák-magyar monarchia egyesített címere, a kőfejű sas, szív pajzsában a magyar címerrel, levágott négy sarkában kis angyalhermák. A hajlott lábak virágtüzezzel és palmettákkal díszesek. A fedő kulcslyukpajzsán I. Lipót arcképe, tehát a vasláda pontosan datálható (1657—58-ban koronázták királlyá, illetőleg német-római császárrá). Az oldalsó fülek körül kékruhás női félalakok. A kincsesláda, a tulajdonos állítása szerint, az ezredéves kiállításon ki volt állítva. Semmi esetre sem magyar munka, csak a barna márványozásos festés, mely a Felvidéken szokványos volt, engedne erre következtetni. A fent felsorolt magyar típusú olyannyira különbözik, hogy feltétlenül osztrák eredetűnek tartjuk, mely legfeljebb hazánkban lett átfestve. Anyagszerűtlen, fabútoroktól meghatározott alakját, mint ellentétet kívántuk bemutatni, hazai, kisebb igényű, de eredetibb emlékeinkhez.

A felsorolt kincsesládák korántsem merítették ki a bizonyára még sok helyütt lappangó anyagot. Nem is törekedtünk tehát teljességre, csupán a XVII. századi felvidéki műiparunk egy jellemző emlékesoportjára akartuk felhívni az iparművészek és a műértők figyelmét.

BÁRÁNYNÉ
OBERSCHALL MAGDA DR.

MŰVÉSZI IPAR A STEPPE-NÉPEKNÉL MAGYARORSZÁGON

Zichy István gróf a múlt évben lett a Magyar Történeti Múzeum főigazgatója. Aki felfogását és előző tevékenységét ismeri, magától értetődő dolognak veheti, hogy gyűjteménye termeiben egységes képet mutat be a keleti lovasnépek géniuszáról. A kiállítás, melyet ő most dr. Fettich Nándorral, a népvándorláskori gyűjtemény őrével és dr. László Gyulával együtt rendezett, nagyon tanulságos és érdekes. Felöleli a szkitháktól kezdve a honfoglaló magyarokig mindazoknak a Keletről jött lovasnépeknek — szarmatáknak, hunnoknak, avaroknak — emlékeit, melyek hazánkat benépesítették, sőt még az itt talált germán emlékeket is, tekintettel arra, hogy azokon is megállapítható a keleti hatás.

Növeli a kiállítás értékét az az összehasonlító anyag, melyben keleti turkesztáni ruhák, lószerszámok, sátor és ékszerek, kaukázusi övfelszerelések, baskir és török nyilak, magyar pásztorok felszerelése stb. láthatók, mint meggyőző bizonyítéka az ősrégi formák fennmaradásának. Mellettük állították ki ugyanis a Kaukázusból és az Altai vidékéről való régiségeket (néhai gróf Zichy Jenő gyűjteményéből) és a velük nagyon egyező tárgyakat Észak-Kínából és a szomszédos területekről (a Hopp Ferenc keletázsiai Művészeti Múzeumból és Loo C. T. úr párizsi gyűjteményéből).

A Krisztus előtti hetedik század végén két oldalról nyomult új néparadat a Kárpátok medencéjébe. A keleti végtelen rónaságokról jött a szkithák lovasnépe. A nyugati részeket a kelták kezdték ellepni. Az előbbieket, mint steppenépek olyan jelentőségre tettek szert, hogy nevük ma is élő fogalom a köztudatban.

Az a nagy fejlődéstörténelmi fejezet, melyről a Magyar Történeti Múzeum régiségtárának kiállítása most számol be, elsősorban formaérzékkel és szemmel fogható fel. Amit a szkithákról, szarmatákról, hunnokról, avarokról, sőt honfoglaló magyar őseinkről is olvasunk, édeskevés. Ők maguk nem foglalkoztak írással. Valamennyien harcászok voltak. A művészetet a meghódított népekre és asszonyaikra bízták. Amit e mellett maguk termeltek, csak az emlékek kis százalékában ismerhető fel. Sokszor csak sejtethető. Alapos tévedéseknek teszi ki magát, aki mai tudásunkkal már arra vállalkozik, hogy e népek művészeti emlékeit összhangba hozza a végtelenül hiányosan feljegyzett történelmi eseményekkel. Tanulmányainknak még csak a kezdetén vagyunk. A steppe-népek emlékeinek irodalma ugyan már igen nagyra duzzadt, de nagysága nem áll arányban az eredménnyel, melyet eddig elért. Legtöbb hiba abból származik, hogy a tudósok kellő felkészültség és természetesen igen sokszor

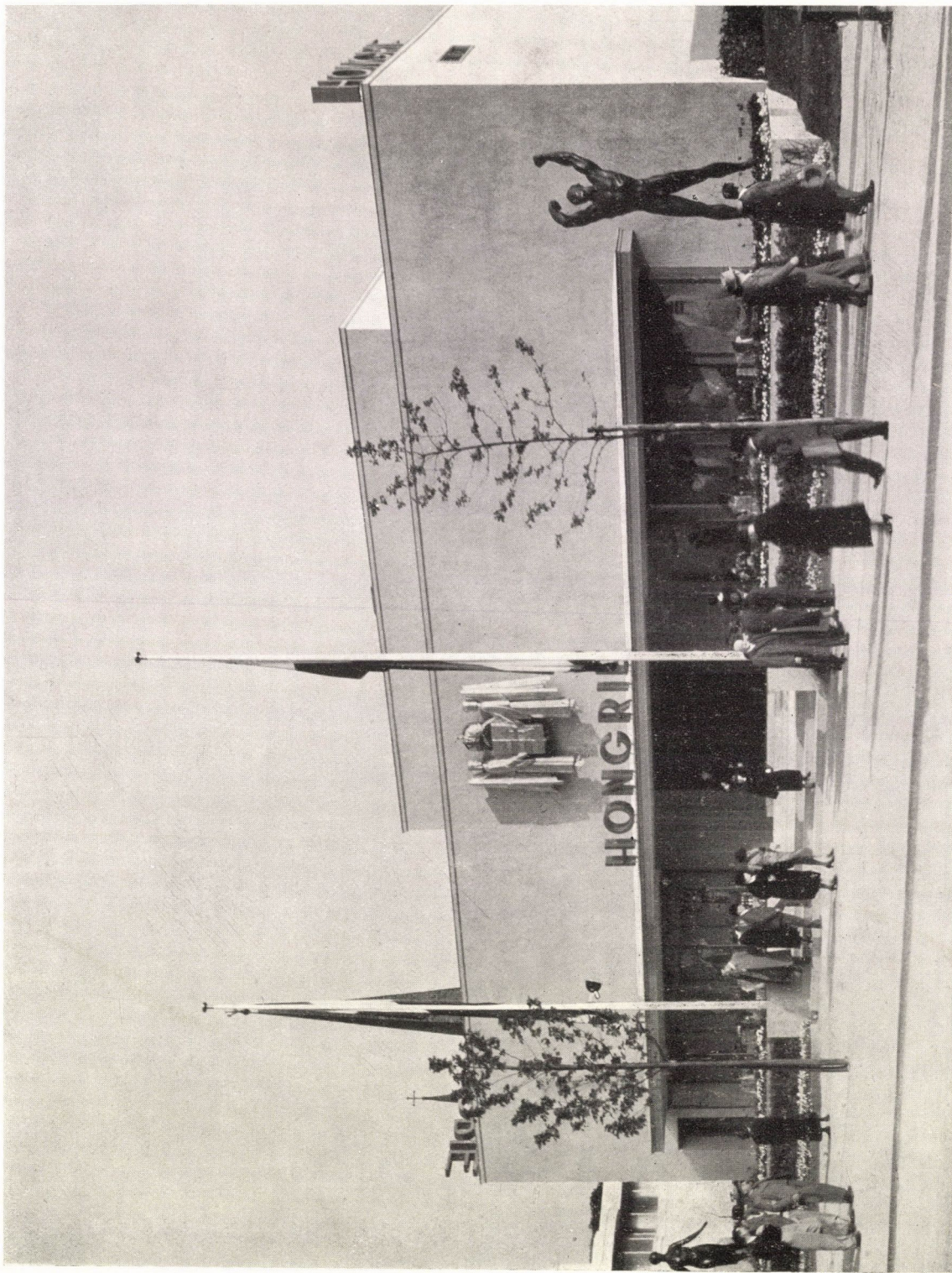

Foto: L'Api. Bruxelles

A brüsszeli világkiállítás magyar pavillonja. Györgyi Dénes terve. — Ungarischer Pavillon der Brüsseler Weltausstellung. Entwurf von D. Györgyi. — Hungarian Pavilion of the World Exhibition in Brussels. Designed by D. Györgyi.

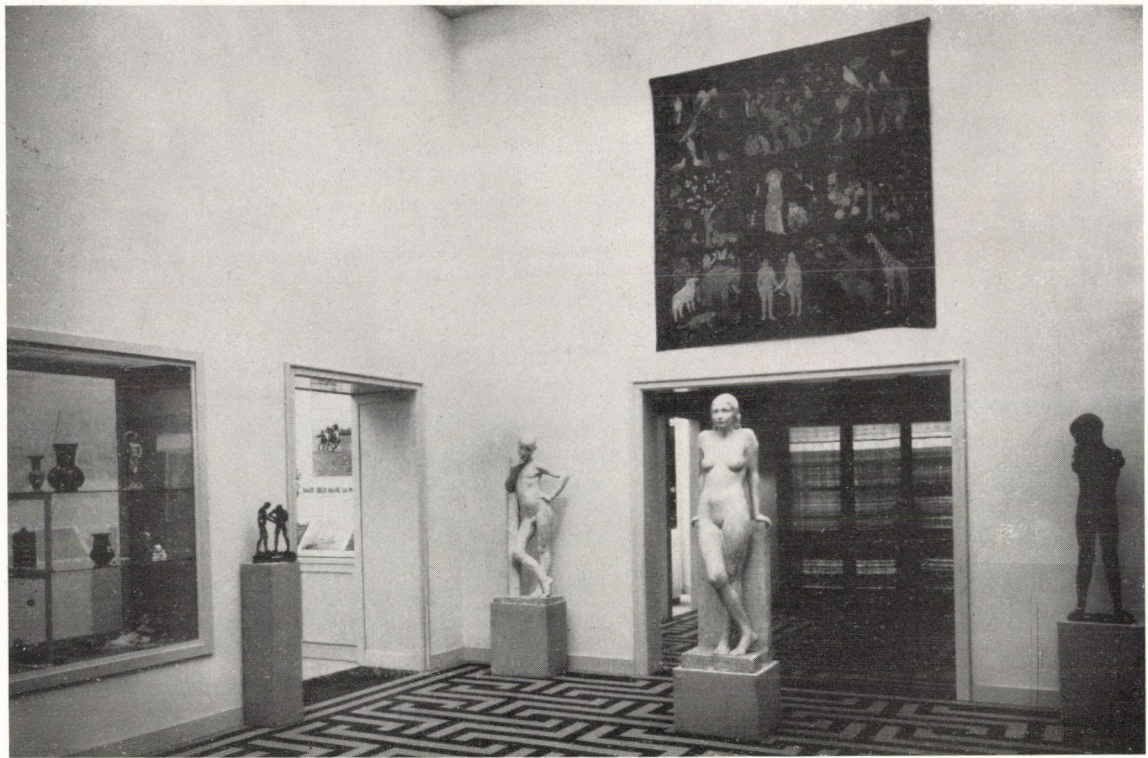
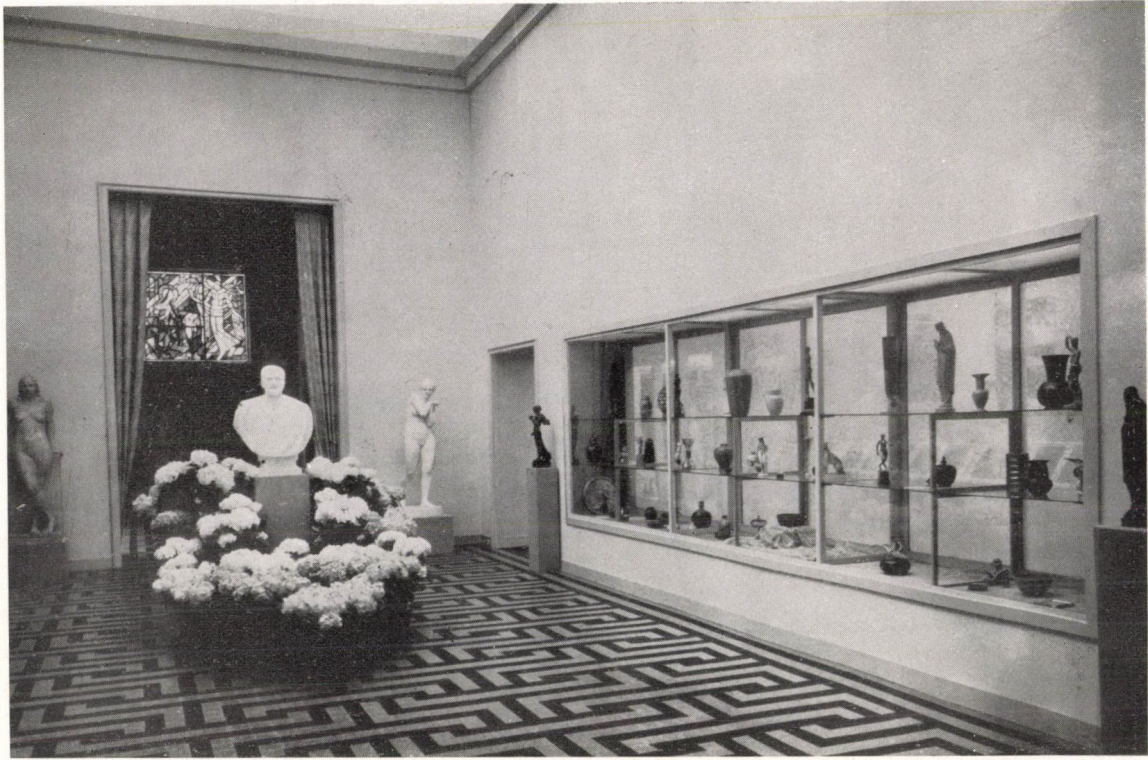

Foto: L'Api. Bruxelles

Részletek a brüsszeli világkiállítás magyar pavillonjából. Györgyi Dénes terve. — Einzelheiten aus dem ungarischen Pavillon der Weltausstellung in Brüssel. Entwurf von D. Györgyi. — Details from the Hungarian Pavilion of the World Exhibition in Brussels. Designed by D. Györgyi.

Foto: L'Api Bruxelles

Részletek a brüsszeli világkiállítás magyar pavillonjából. Györgyi Dénes terve. — Einzelheiten aus dem ungarischen Pavillon der Weltausstellung in Brüssel. Entwurf von D. Györgyi. — Details from the Hungarian Pavilion of the World Exhibition in Brussels. Designed by D. Györgyi.

Foto: L'Api. Bruxelles

Részletek a brüsszeli világkiállítás magyar pavillonjából. Györgyi Dénes terve. — Einzelheiten aus dem ungarischen Pavillon der Weltausstellung in Brüssel. Entwurf von D. Györgyi. — Details from the Hungarian Pavilion of the World Exhibition in Brussels. Designed by D. Györgyi.

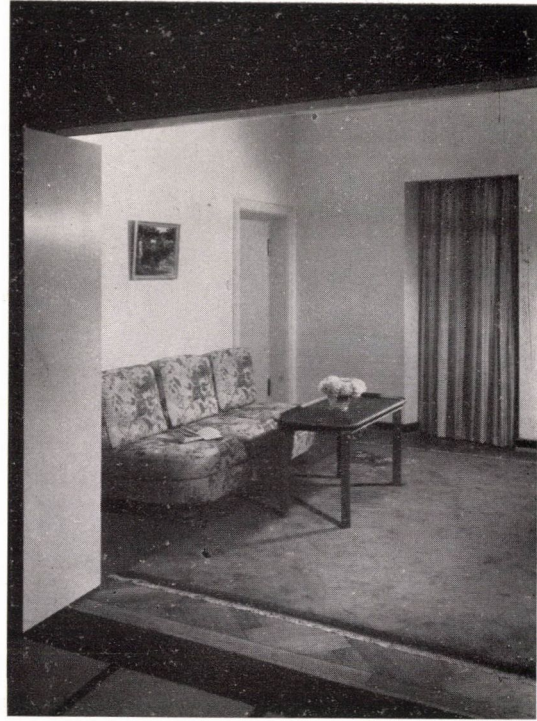
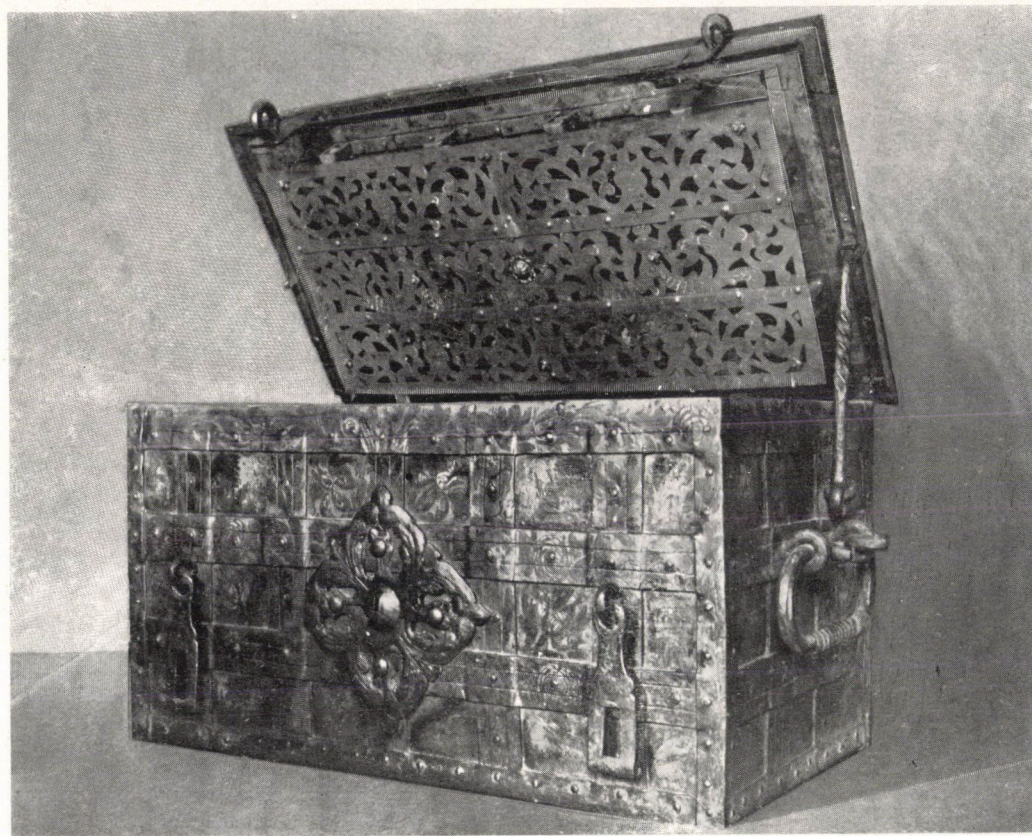
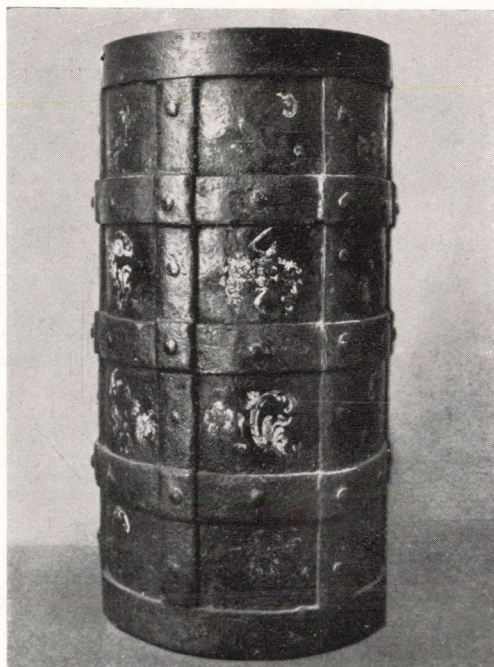
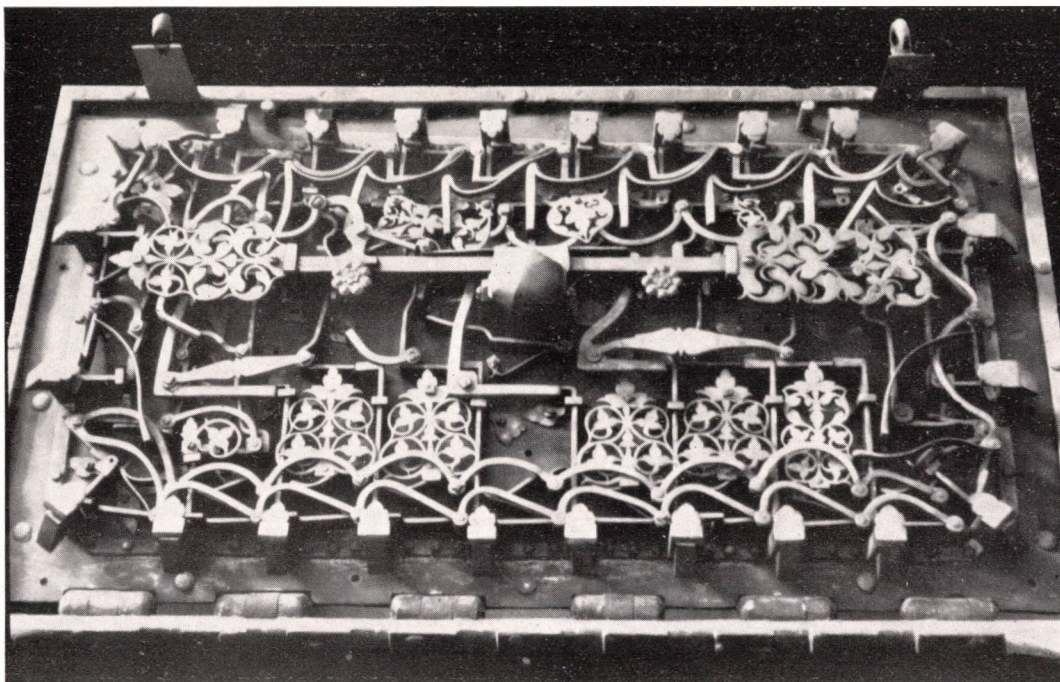

Foto: Gauss. Stuttgart

László Pál (Stuttgart) tervei. Fent balra és jobbra : hallberendezés részletei. Lent balra : ebédlőrészlet. Lent jobbra : nappali kandalló részlete. — Entwürfe von P. László (Stuttgart). Oben links und rechts : Einzelheiten der Einrichtung einer Vorhalle. Unten links : Detail eines Speisezimmers. Unten rechts : Details des Kamins eines Wohnzimmers. — Designs of P. László (Stuttgart). Above left and right : Details of furniture for a hall. Below to the left : details of a dining room. Below to the right : detail of a chimney-piece in a drawing-room.

Régi magyar kincsesládák. Fent balra : Tábori kincstár. XVII. sz. második fele. Gróf Bánffy Miklós tulajdona. Fent jobbra : Kincsesláda a XVII. századból. Az Iparművészeti Múzeum tulajdona. Lent : Festett díszű kincsesláda Hunfalváról. XVII. sz. második fele. Bethlenfalvy Ernő tulajdona. — Alte ungarische Schatztruhen. Oben links : Feld-Schatztruhe. Zweite Hälfte des XVII. Jahrhunderts. Oben rechts : Schatztruhe aus dem XVII. Jahrhundert. Unten : mit Malerei verzierte Schatztruhe aus Hunfalva. Zweite Hälfte des XVII. Jahrhunderts. — Old Hungarian treasure boxes. Above to the left : Field-treasury. 2nd half of XVIIth century. Below : treasure box from Hunfalva with painted ornaments. 2nd half of XVIIth century.

Régi magyar kincsesládák. Fent : Kincsesláda závarzata. XVII. sz. A löcsei múzeumból. Lent : Kincsesláda Márkusfalváról. XVII. sz. második fele. Báró Wieland Ákos tulajdona. — Alte ungarische Schatztruhen. Oben : Schlosswerk einer Schatztruhe. XVII. Jahrhundert. Unten : Schatztruhe aus Márkusfalva. Zweite Hälfte des XVII. Jahrhunderts. — Old Hungarian treasure boxes. Above : locks of a treasure box. XVIIth century. Below : treasure box from Márkusfalva. 2nd half of XVIIth century.

Festett díszítésű kincsesláda. A XVII. sz. második fele. Az egri liceumi múzeumból. — Mit Malerei verzierte Schatztruhe. Zweite Hälfte des XVII. Jahrhunderts. — Treasure box with painted ornaments. 2nd half of XVIIIth century.

formaérzék nélkül egész leletsoportokat vesznek tekintetbe máris ott, hol még mindig nem sikerült megállapítani a szilárd kiindulási pontokat. A tudósok nagyrésze emellett csak tudós és nem műértő is egyszemélyben.

A steppe-népek művészetével való foglalkozást nem lehet keretek közé erőszakolni. E népek, amint mondtam, harcra és amellett igen mozgékonyak voltak. A művészetet is hódították, zsákmányolták a környező népektől és ez utóbbiak békés úton is szállítóik lettek sőt területeiken át továbbították művészetüket távoli országokba is. Az eurázsiai lovasnépek művészetének titkait csak az fejtheti meg, aki ismeri a határos nagy művelődési központok művészetét is.

Kiállításunkon már a korban első nagy alkotás, a szkitha időkből ránkmaradt zöldhalompusztai aranyszarvas titka is csak az ókori nyugatázsiai nagy előzmények tekintetbevételével oldható meg. A hittita Kisázsiaiában és az asszír Mezopotámiában találjuk meg azt az állatábrázolást, azokat a mozdulatokat, arányokat és a vonalak rajzában azt a kifejező erőt, mely a mi földünkben talált remekművet minden nyersessége mellett is lenyűgözővé tudja tenni.

Herodotosz, a szkithák egykorú történetírója megemlékezik az agathyroszokról, kik hazánk területén laktak, de nem mondja meg, hogy e nép honnan vándorolt ide. A zöldhalompusztai szarvas és halványsárga aranyötvetből, vagyis elektronból készült tápiószentmártoni érdekes párja is olyan délorszországi szkitha emlékekkel rokon, melyek a lovasnépek hagyatékának régibb csoportjához tartoznak. E régibb tárgyak még a Fekete-tenger-melléki görög telepek virágzása előtt készülhettek.

A Krisztus előtti ötödik és negyedik századból való szkitha sírokból már olyan görög műtárgyak kerültek elő, melyek a korukbeli hellén és hellenisztikus művészetnek legnagyobb becsületére válnak. A mi zöldhalompusztai és tápiószentmártoni leleteink még nem görögösök. Még a zöldhalompusztai aranyláncon átfűzött oroszlanokat se látom annak. Ezeknek mintáit is inkább keresem Kisázsiaiában, az úgynevezett hittita művészet emlékei közt. Hasonló oroszlanok nagy számmal találhatóak ott kőbe faragva.

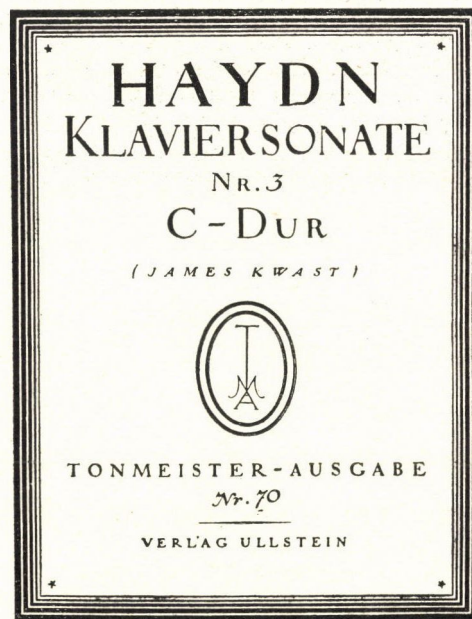
A maga alá húzott lábakkal és fején végigfektetett agancsal nyugvó szarvas és a keskeny talapzaton, rudak tetejére húzható hegyes csörgők csúcsán álló vagy ülő négy lábúak alakjai is az ókori keleti népek nagyobb művészeti központjaiból származtak át az eurázsiai lovas népekhez. A Krisztus előtti első évezred régebbik felében és közepén a Balkánon, a mai Északolaszországban, Ausztriában és Nyugatmagyarországon sok olyan tárgyat találtak, melyek a steppe-népek emlékeivel feltűnő rokonságot mutatnak. Abból, amit az ásó eddig felszínre vetett, azt következtethetjük, hogy az egymástól óriási távolságban jelentkező hasonló művészeti elemek legbővebb közös forrása Irán lehetett.

Az iráni elem túlsúlyban volt a pusztázó népek művészetében a legősibb időktől kezdve a legújabbakig. Áthatotta természetesen világnézetüket is. A zöldhalompusztai futó szarvas mellett ott

látható egy sasfej. Látszólag szervesenül helyezkedik el a szarvas feje és agancsa mentén, holott ennek a madárfejnek kétségtelenül mélyebb értelme van. Az óskori és ókori népeknél, valamint az összes keletiekénél (ezeknél a legújabb időkig is) minden díszítő formának megvolt a maga értelme. Mindenik jelkép volt és a sasmadár mindenik közt a legfontosabb, mert a napot jelentette. Ilyen napjelkép volt azonban az oroszlan is, valamint az oroszlan és sas alakjából összeállított griff. E ragadozók áldozataikat tépve a sötétségen győzedelmeskedő világosságot jelentették. (Tekintélyes anyagot gyűjtött össze újabban ennek bizonyítására Kállay Ubul, ki szíves volt kutatásainak eredményét velem közölni.)

Az eurázsiai lovas népek vallása az óskori eredetű samanizmus, a varázslat erejébe vetett hit volt, melyben nagy szerepét játszottak a még ősbibnek nevezhető totem-elméletek, az állatoktól való származás hite és mindaz, ami ezzel együtt jár. Nem szabad azonban azt hinnünk, hogy e vallásokban valamelyes következetesen kifejlesztett elvek, dogmák érvényesültek. Éppen ellenkezőleg. Miként a mai tibeti és mongolországi buddhizmus, a vitez turáni ősök vallása is tele volt zavaros fogalmakkal, főképpen annak következtében, hogy a velük érintkező nagy népek világnézetéből sok mindent vettek át, természetesen tisztulatlan formában, leginkább mint babonás képzeteket. Ami teszem fel a perzsáknál, kínaiaknál, indiaiaknál tudatos vallási jelkép volt, azt a mi népeink mint talizmánt vették át és babonásan hittek benne. Hogy pedig mennyire hosszú életűek és népről-népre öröklődők ezek a babonák és talizmánok, azt magamnak is volt alkalmam megállapítani a Keleten.

A tekintettel való rontást elhárító talizmánok közé tartozik például a törököknél ma is a nyúlkoponya. Ez magyarázza meg, miért található a

Illusztráció Kosner Armin „A betűrajzolás” című könyvéből

Krisztus előtti hetedik századtól kezdve oly sok emléken a nyúl meg a nyúlfej. A kínai műveltség északi határterületeiről, különösen az úgynevezett Ordos területéről, melyet délen a nagy kínai fal, északon, keleten és nyugaton az óriási kettős könyököt leíró Hwang Ho határol, egész tömegét ismerjük az olyan bronztárgyaknak, melyek a déloroszországiakkal meglepően egyeznek. Szabó Géza Pekingben élő honfitársunk a Hopp Ferenc Múzeumnak is ajándékozott e tárgyak közül igen érdekes és tanulságos példányokat. A mai Kínától északra, sőt még a birodalom egyes északi tartományaiiban is éltek az ókorban a hunnok és más rokon török és mongol népek. Nem lehet tehát kétséges, hogy az ő néhai hazájukban található és a régibbfajta szkíthával közel rokon művészet volt otthonos náluk is.

A régibb Szkíthia és az ókori hunn terület művészete azonban egyaránt iráni jellegű. Irán ugyanis felbecsülhetetlen jelentőségű művelődési és gazdasági tényező volt az ókorban. Hatása érezhető volt messze nyugaton és keleten. Eurázia harcos lovasnépeire Irán gyakorolta a legnagyobb hatást. Már az Aveszta, az ókori irániak szentkönyve, említi a „hunu“-kat, mint veszedelmes rabló ellen-ségeket. Ez a „hunu“, mely bizonyára gyűjtőnév és több néptörzsrre vonatkozik, megfelel a kínai „hiungnu“-nak. Az ókori Észak-Ázsiában, azon a rengeteg területen, mely a perzsák és a kínaiak birodalma közé esett, azok a népek lehettek a legjelentősebbek és azok nyomták rá leginkább a maguk bélyegét a többi hozzájuk hasonlóra, melyeknek összességét a későbbi nyugati történelem a görög „ουνοί“ és a latin „hunni“ néven ismerte és amely klasszikus nevekből származott át a hunnok neve a többi európai nyelvekbe.

A hunn hatalom utóda lett az altaividéki ótörök és az ugyancsak keletázsiai avar birodalom. Az avarok és a hunnok közt lényeges különbség nem lehetett. Egy bizánci író, Theofanész, fel is jegyezte az avarok követségéről, hogy tagjai ugyanazt a nyelvet beszélték, mint a hunnok és olyan volt a viseletük is, kivéve az avarok tinesbe font hajját.

Attila birodalma a nagy királynak 453-ban bekövetkezett halála után bomlott fel. Népének egyrésze visszavonult a Fekete-tenger vidékére. Mi lett a többiből? Eltörölték őket a földszínéről? Amint látjuk, a bizánciaknak több mint száz év múlva még mindig nagyobb szükségük volt hunn tolmácsokra, mint avarokra. A hunn jelleg tehát, melyről Ammianus Marcellinus, a római kortárs olyan színes és eleven képet ad, ugyancsak erős és tartós lehetett. Na és milyenek voltak a hunnok, kik 375-ben tönkretették a Dnyeszternél a nyugati gót birodalmat és azután meghódították azt a földet is, melyen most élünk? A római kortárs az alánokhoz hasonlítja őket, kiket a hunnok legigáztak és magukkal hoztak. Az alánokról pedig megmondja azt is, hogy keleten Indiáig népesítették be a földet. Kétségtelen, hogy az óriási területet nem egy törzs lakta, hanem többé-kevésbé rokonjellegű és hasonló életmódot folytató, hasonló szokások szerint élő népek sokasága. Ezek pedig semmi esetre sem különbözhettek lényegesen sem ókori elődeiktől, sem avarokori utódaiktól.

Magyarországi leleteink legnagyobb része egy egészen sajátos helyi stílust képvisel. Kimutathatók benne, a Krisztus előtti negyedik század fekete-tengeri hellenisztikus szkíthai művészetének maradványai. Ilyenek a szarvast elejtő oroszlánt és griffet ábrázoló kompozíciók. Kimutatható hasonló kompozíciókon (őzet marcangoló kuttyák) a kelet-ázsiai származás. (Kicsavart törzsű állat, ellenkező irányba forduló alsó- és felsőtesttel.) Kínából kellett ide átszármaznia a sárkánynak és a főnixsnek is, mely egyik-másik magyarországi leleten szintén felismerhető. Itt említem meg, hogy a hunn időkből való nagy áldozati bronzedények stílusa és öntési eljárása meggyőzően egyezik azokkal, amelyeket az Ordos területéről ismerünk. Miután pedig ilyen vallási szertartásoknál használt tárgyak készülnek a legősibb hagyományok szerint, feltehető, hogy e nagy bronzöntvények számolnak be a hunnok legigazibb művészetéről. Hasonló véleményünk lehet azokról az övdíszekről is, melyeknek ezüstlemezeit bekarcolt fonadékok díszítik. A fonadék eredetileg nem ötletszerű díszítő forma, hanem jelképes ékítmény. Kínában ma is a végtelenség fogalmát fejezi ki és amellet szerencsejel. Nyugati Turkesztánból mázas eserepeket ismerünk a kínai T'ang-korszaknak megfelelő időből (VII—IX. század), olyan fonadékdíszrel, amilyen nálunk volt népszerű a nagy népvándorlás korában. A nyúl, melyről a törökök ma is hiszik, hogy kivédi a szemmel való rontást, gyakori motívum népvándorláskori szíjvégeinken is. Ilyen védelmet vártak az életfától is, melyről ki tudjuk mutatni a babiloniaktól kezdve, hogy a napkultuszhoz tartozó jelkép volt. A mi népvándorláskori példányainkon még látszik az asszír eredet. Ezek tehát nem Kelet-Ázsiából származó motívumok és bizonyára a Kaukázuson át jutottak hozzánk, hol az ókori keleti formák mondhatni végtelen ideig éltek. Az életfával rokonjellegű növényi motívum az inda, mely sokszor helyettesíti magát az életfát. Népvándorláskori művészetünkben többféle indatípust különböztethetünk meg. Az egyik, mely igen gyakori nálunk, a nyugatázsiai hellenizmusból származhatott át, amint a Zichy Jenő gróf gyűjteményéből származó bronztükrök mutatja, Belső-Ázsiába is. Ilyenfajta tükrök és ugyanez az indadíz ugyanis a minussinski bronzemlékek közt szokott előfordulni. A szóbanforgó inda stílusa a Kis-Ázsiában, Szíriában, Perzsiában és India északnyugati részén elterjedt görög és az ókori asszír és perzsa formák kölesönhatásából keletkezett és a Krisztus utáni II., III. és IV. században a római birodalom nyugatibb tartományaiiban, Pannoniában is otthonossá vált. Magától értetődik, hogy a keleties római művészeti formák tovább éltek sokáig a hunnok és avarok birodalmában, elvegyülve azokkal, melyeket a hódítók a közeli és távoli Keletről hoztak magukkal.

Már ebből a kis felsorolásból is kiérezhető, hogy az a stílus, mely a hazánkban leghosszabb ideig művelt népvándorláskori művészi ipart jellemzi, különböző területekről és természetesen különböző időkben beszívárgott elemekből alakult ki a helybeli római tartományi művészet erős átalakító hatása alatt. E művészi ipar területe Magyarországon kívül a Balkánra, Ausztriára és Morvaországra is

kiterjedt. Egyes elemei, amint mondtam, Nyugat-Ázsiából, mások a délorosz síkságról, mások viszont Kelet-Ázsiából valók. Mindezeknek származási kérdése részben tisztázódott, de nagyrésze még megoldásra vár. Egységes stílussá e különböző elemek csak nálunk tevődhetek össze, mert másutt seholse található meg a stílus a maga teljességében. Korának megállapítása szempontjából fontos az is, hogy a tárgyakkal a sírokban római pénzeket is szoktak találni a II—V. századból. Későbbieket nem.

A mai tudósok legnagyobb része, a mondottak ellenére, gépiesen avarnak nevezi a szóbanforgó emlékeket, egy német tudós (Paul Reinecke) alapján, kinek igen egyoldalú okfejtése 1898-ban jelent meg, mikor az ismert leletanyag még kicsi volt és a különböző keleti egyezéseknek még szintén csak igen kis részét ismerték. Ezzel szemben Hampel József és Nagy Géza nemsokára megállapították az emlékek korát, szerintem a lehető leghelyesebben. Felső korhatárnak a IV. század első felét, alsónak körülbelül a VII—VIII. századot tekintették.

Mintán azonban nálunk a német hatás, akár jó, akár rossz, mindenben felülkerekedik, a hazai indokolt felfogás újabban teljesen háttérbe szorult és az új avar elmélet valósággal hivatalos állásponttá lett. Magyarországon ma már mindenki avar. Nagyon enyhén fejezem ki magamat, ha azt mondom, hogy minden meggyőző indokolás alapján. Az avaristák legjobb ellenérve még mindig csak tagadó jellegű és abban áll, hogy régi pénzek forgalmi idejük letelte után is kerülhettek a sírokba. Az ellen, hogy a leletek stílusa alapján régi és csak akkor fejlődhetett ki, mikor nálunk még eleven ható tényező volt a római stílusérzék és a közel és távol Keleten minden a hellenizmus ellenállhatatlan hatása alatt állott (a Krisztus utáni legelső századokban), senkise mert eddig érvelni. Az ellenérvek, melyekkel harcolnak, nem is érintik a stílus kérdését, ami a legfontosabb, de természetesen a legkényesebb is, mert a megfelelő érzékre fellebbez. Ehelyett a politikai történelemből kerülnek elő az ellenbizonyítékok.

Az avarok korát ugyanis jellemzi egy lényegesen másfajta bizánci jellegű stílus. Az ennek megfelelő tárgyakkal együtt mindig csak VI—VII. századbeli bizánci pénzek találhatók, melyeknek kormegállapító értékét természetesen már elfogadják a tudósok. Két különböző stílus azonban, melyek közül az egyik tele van archaizmussal, egy és ugyanazon időben nem keletkezhet és nem érvényesülhet egyformán. Ezt mindenki tudja, akinek a művészethez köze van. Tudományos körökben mindazonáltal könnyedén érvényesült az az indokolás, hogy az egyik stílust valahonnan Ázsiából hozták az úgynevezett igazi avarok (kiknek kiléte és őshazája teljes bizonyossággal ma sincs megállapítva), míg a másikat, a bizánci jellegűt, a Fekete-tenger vidékéről a kuturgur-avarok. (Alföldi András elmélete.)

Ezt az indokolást én rettenetesnek tartom, nemcsak azért, mert két különböző stílus csak akkor élhet egymás mellett, ha az egyik már megelőzőleg

hódított és az új művészet mellett mint az alsóbb néprétegeké, mint népművészet, folytatja a maga külön életét, hanem azért is, mert még eddig senkinek sem sikerült és ezután se fog sikerülni kimutatni a Magyarországon elterjedt régebbi népvándorláskori stílust a maga teljességében, sem a maga önhatalmúlag feltételezett forrásvidékén, sem máshol, Magyarországon és a határterületeken kívül.

A politikai történelem és a művészetek történelme két nagyon különböző dolog. Kétségtelen ugyan, hogy a nagy népvándorlás, mely a szarmatákkal kezdődött és amelynek első nagy viharát a hunnokok hozták, feltétlenül gyökeres változást idézhetett elő Európában. Ennek a változásnak felel meg az a bizonyos régebbi népvándorláskori griffes-indás stílus. De természetesen nem mint egyetlen nép szellemi tulajdona, hanem mint korstílus, amely nem keletkezhet más korstílussal együtt és amelyet a harcok lovasnépek csak bizonyos mértékig fejleszthettek maguk. Az ő munkásaik a legyőzött népek voltak. Ezek és az asszonynép látták el a vitézkedő urakat művészetrel is. Így volt ez mindig a keleti, különösen a törökfajta népeknél, kikhez a hunnokok és avarok is tartoztak.

A hunn korszak emlékeinek hiányát természetesen érezte a régiségtudomány és ezért mintegy hézagölteléknek ki kellett mutatni egy bizonyos hunn leletanyagot is. Így keletkezett egy leginkább almandinnal kirakott és préselt aranylemezekből álló csoport, melynek jellege mind a griffes-indás és hasonló régiségekből álló, mind a honfoglaló magyarok korából való emlékektől lényegesen különbözik, ellenben közel rokon azokkal a régiségekkel, melyeket joggal tulajdonítanak régóta különböző germán népeknek és amelyek e népekhez legnagyobb részben a keletrómai művészi iparból származtak át. Olyan aranylemezből készült és almandinos aranyékszereket például, amelyeket Szegedszéksóson találtak, ismerünk nemcsak Dél-Oroszországból és Ausztriából, hanem Normandiából és az afrikai Karthagóból is. Ilyen körülmények közt azután nem szabad csodálkoznunk azon sem, ha Alföldi András professzor a hunnokok emlékét látja egy tekintélyes fibulában is. Tehát egy olyan tárgyban, amelyik tipikusan nyugati és sohasem tarthatott egyetlen keleti lovasnép viseletéhez sem. Az a moldvai Petroassában talált híres kincs, melyhez az említett fibula tartozik, egyik úgynevezett vezérlelete a gót emlékanyagnak. Egyik darabján még gót felírás is olvasható.

Azt hiszem, itt van a kutya eltemetve. A germán jellegű hunn stílus kitalálói nagyon barátságos fogadtatásra találtak a német tudósoknál. Ezt pedig könnyű megérteni. Ők, ha tárgyilagosaik is akarnak lenni (amit el is hiszek), nem tudnak elfogulatlanul érezni, különösen ma. A magyar tudósnak pedig, hiába, mégis csak hízeleg, ha a hatalmas németeknél sikerei vannak. Pedig ezek a sikerek álsikerek. Dehát azért vagyunk magyarok, hogy későn eszméljünk!

FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN